

Hva er grunnrente og ressursrente?

Ragnar Tveterås

Centre for
Innovation Research

IRIS

University of
Stavanger

Sjømat Norge, Hell, 23.08.2018

Hvorfor er det forskjeller i
økonomisk avkastning?

Økonomisk rente

Også kalt "renprofitt"

- En inntekt som overstiger det som er nødvendig for å betale markedspris til eiere av kapital, arbeidskraft og land.
- Alternativt: En fortjeneste større enn 0 etter at man har betalt markedspris til eiere av kapital, arbeidskraft og land.
- Operasjonell definisjon: Den del av avkastningen til en bedrift som overstiger den gjennomsnittlige avkastningen til næringslivet som helhet.

Kildene til økonomisk rente

- 1) Kvasirente: Fortjeneste opptjent på menneskeskapte faktorer
- 2) Grunnrente/ressursrente: Fortjeneste opptjent på naturgitte faktorer.

Kvasirente – kilder til denne

- Egenskaper (talent, kompetanse) til eiere, ledere, ansatte i et firma
- Innovasjoner som kan beskyttes mot konkurrenter i en tidsperiode (f.eks. gjennom patenter)
- Myndigheters reguleringer som begrenser produksjon eller konkurranse (f.eks. Konesjonsordninger)

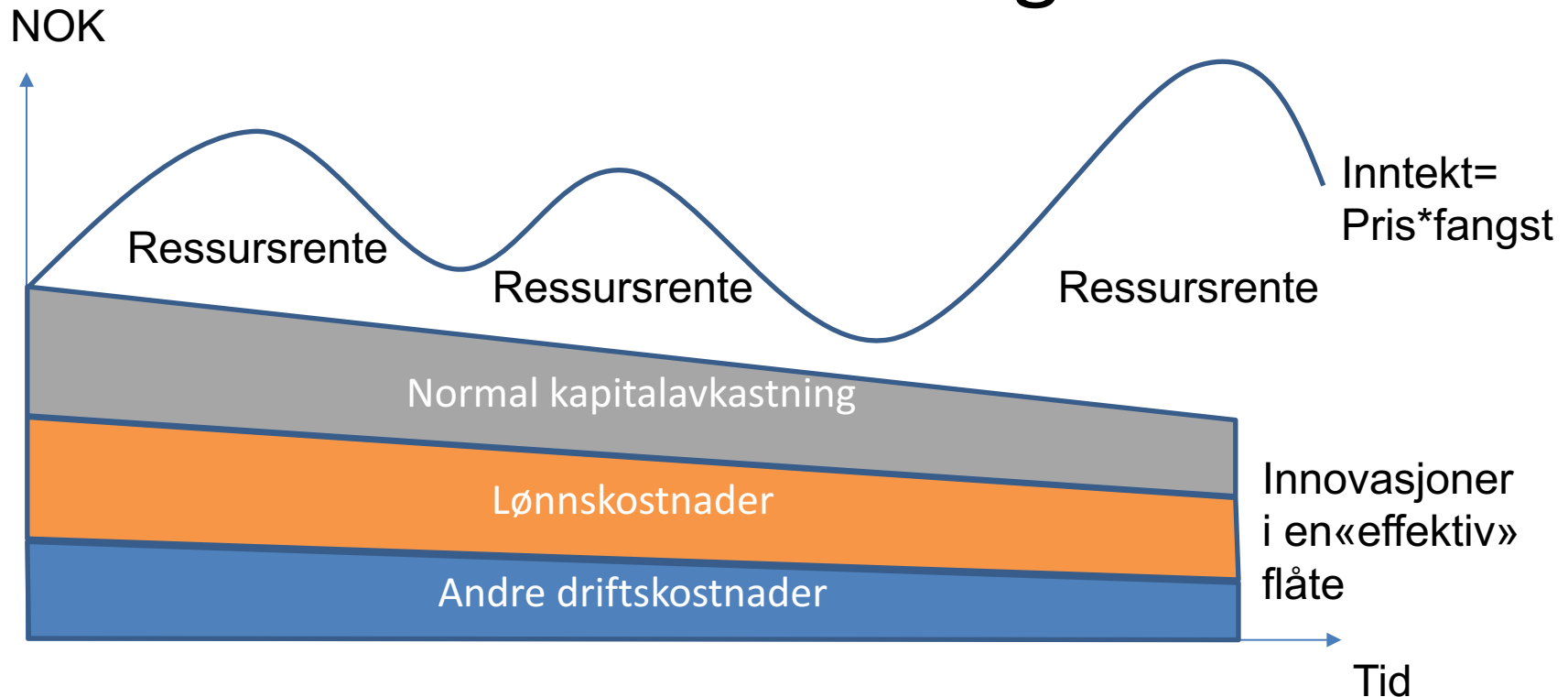
Ressursrente og grunnrente

- **Ressursrente** – en ekstraordinær avkastning fra en knapp naturressurs
 - F.eks. en villfisk stamme eller oljeforekomst
- **Grunnrente** – en ekstraordinær avkastning fra en lokalitet pga. dens egenskaper
 - F.eks. en åker med gode forhold for kornproduksjon eller en sjølokalitet med gode forhold for akvakultur

Forskjell på ressursrente og grunnrente

- **Ressursrenten** er lik for produsenter med like rettigheter til ressursen når de har lik produksjonsteknologi, like dyktig ledelse og ansatte, etc.
- **Grunnrenten** er ulik for produsenter med eierskap til ulike lokaliteter, selv om de har lik produksjonsteknologi, like dyktige ledere og ansatte, etc.
 - Forskjellen mellom grunnrente på to ulike lokaliteter kaller vi differensialrente

Den potensielle ressursrenten i fiskeriene endrer seg over tid

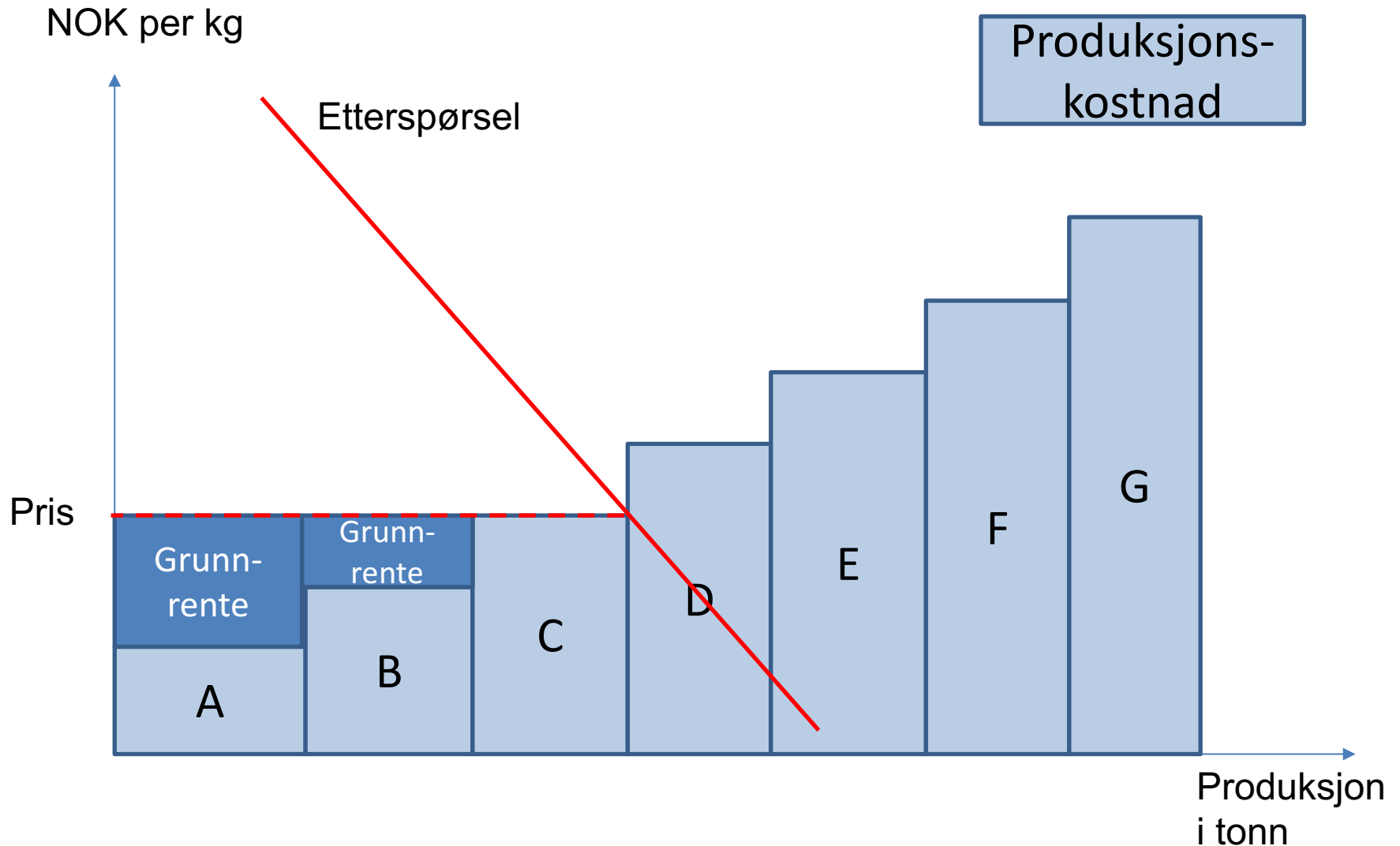

- Grimsrud, Lindholt og Greaker (2015) estimerer ressursrenten for 2011 til 9,3 mrd. NOK.
 - Den realiserte ressursrenten i 2011 var 2,3 mrd. NOK.

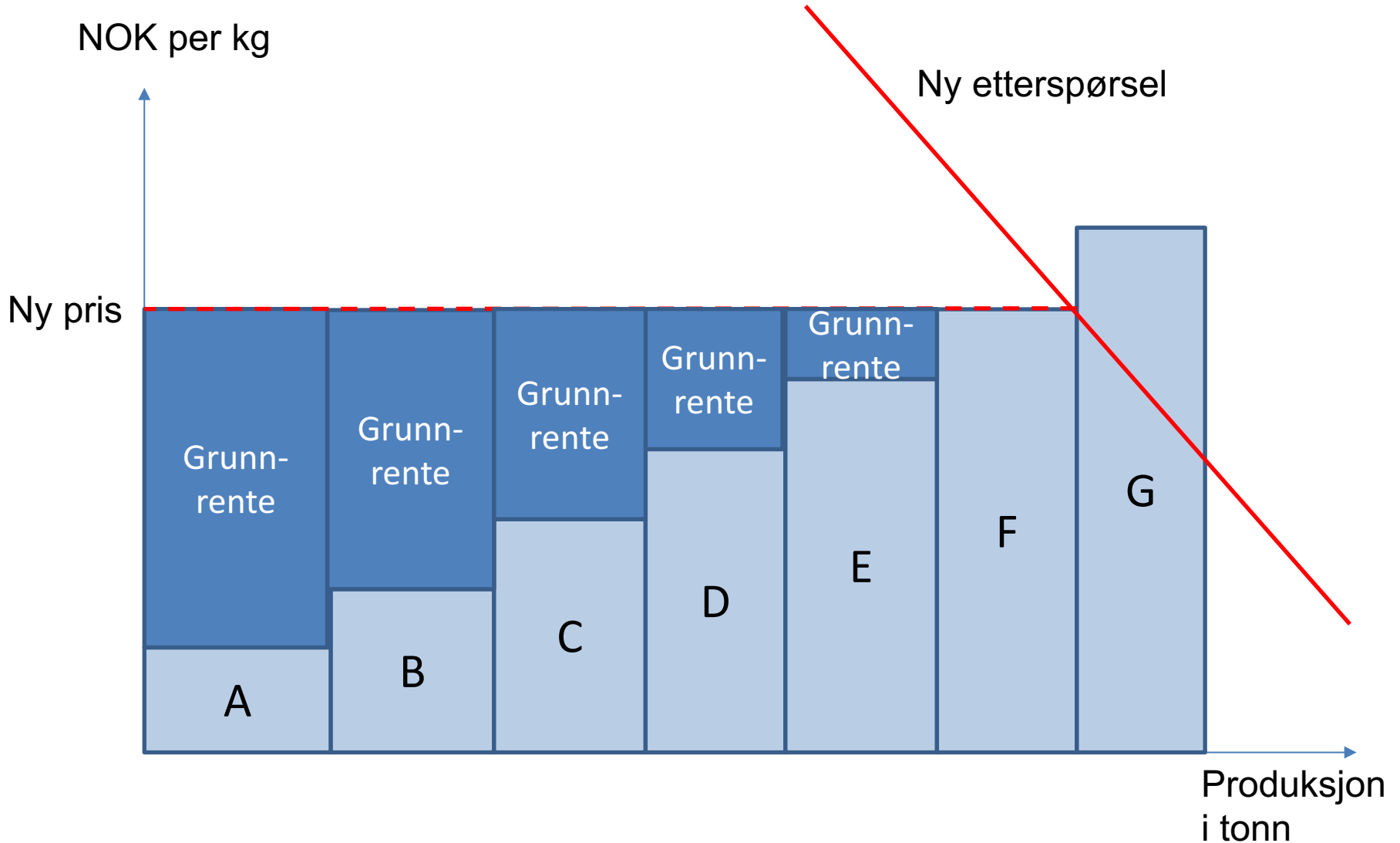
Hva er kilder til mulig grunnrente i oppdrett?

- Oppdrettslokaliteter har ulike biofysiske egenskaper som gir opphav til ulik produktivitet og produksjonskostnader
 - Resipientkapasitet (næringssalter mm.)
 - Temperaturer
 - Oksygentilførsel
 - Salinitet
 - Eksponering for sykdom og parasitter (lakselus)
 - Eksponering for ulike typer forurensning
 - Etc

Grunnrente: Lokalteter med ulik naturgitt produktivitet

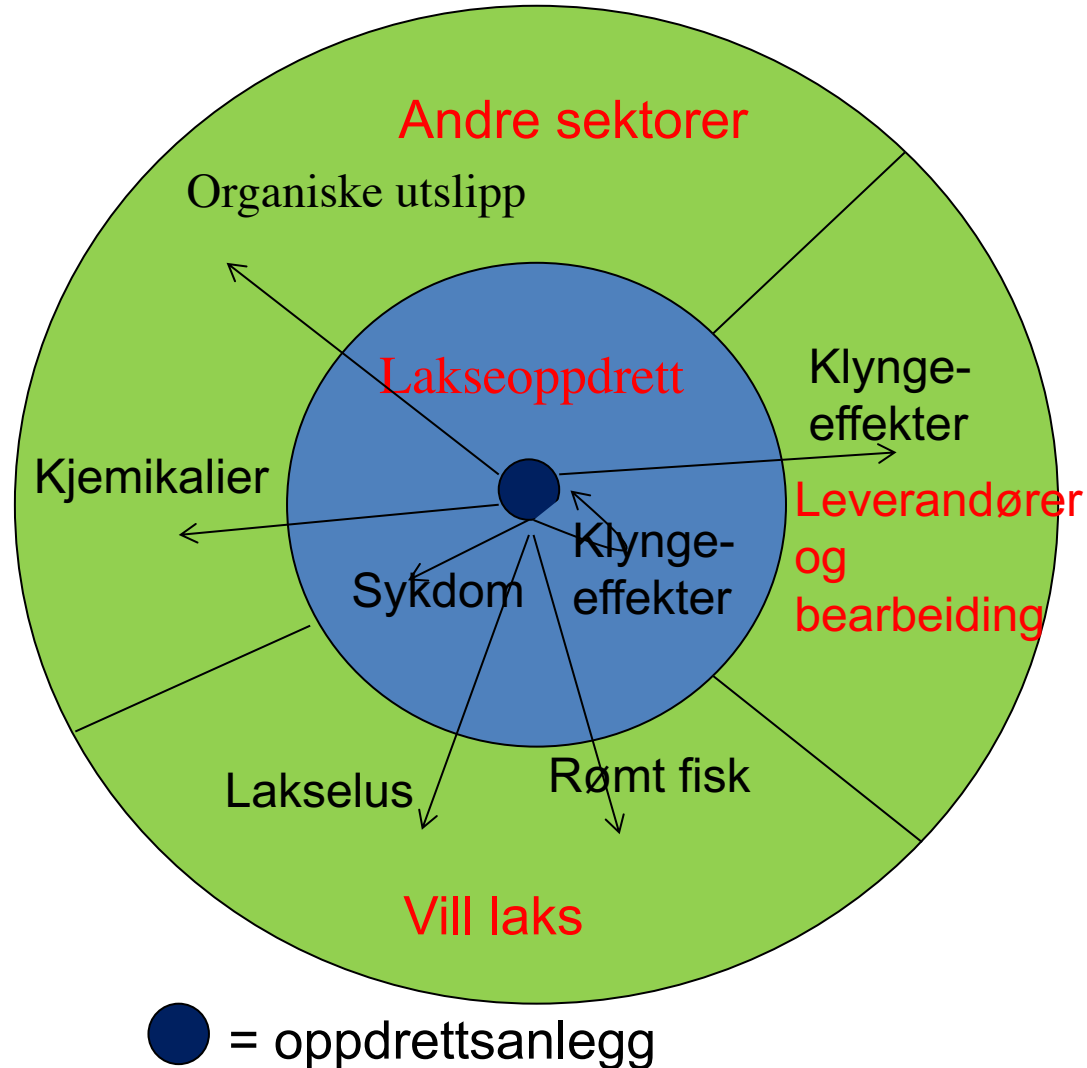

Økning i markedets etterspørsel øker grunnrenten

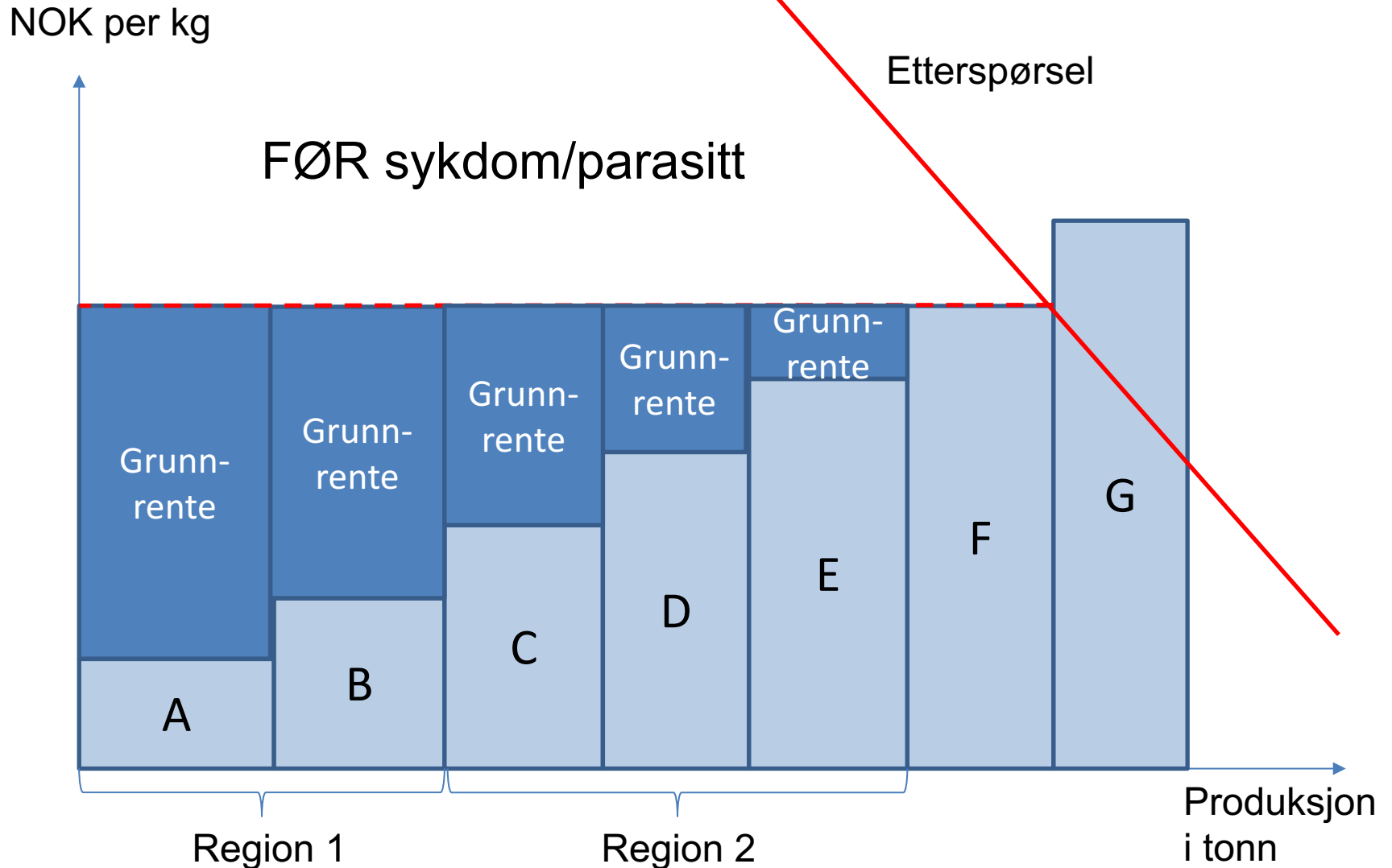

Problem – grunnrenten er ikke konstant!

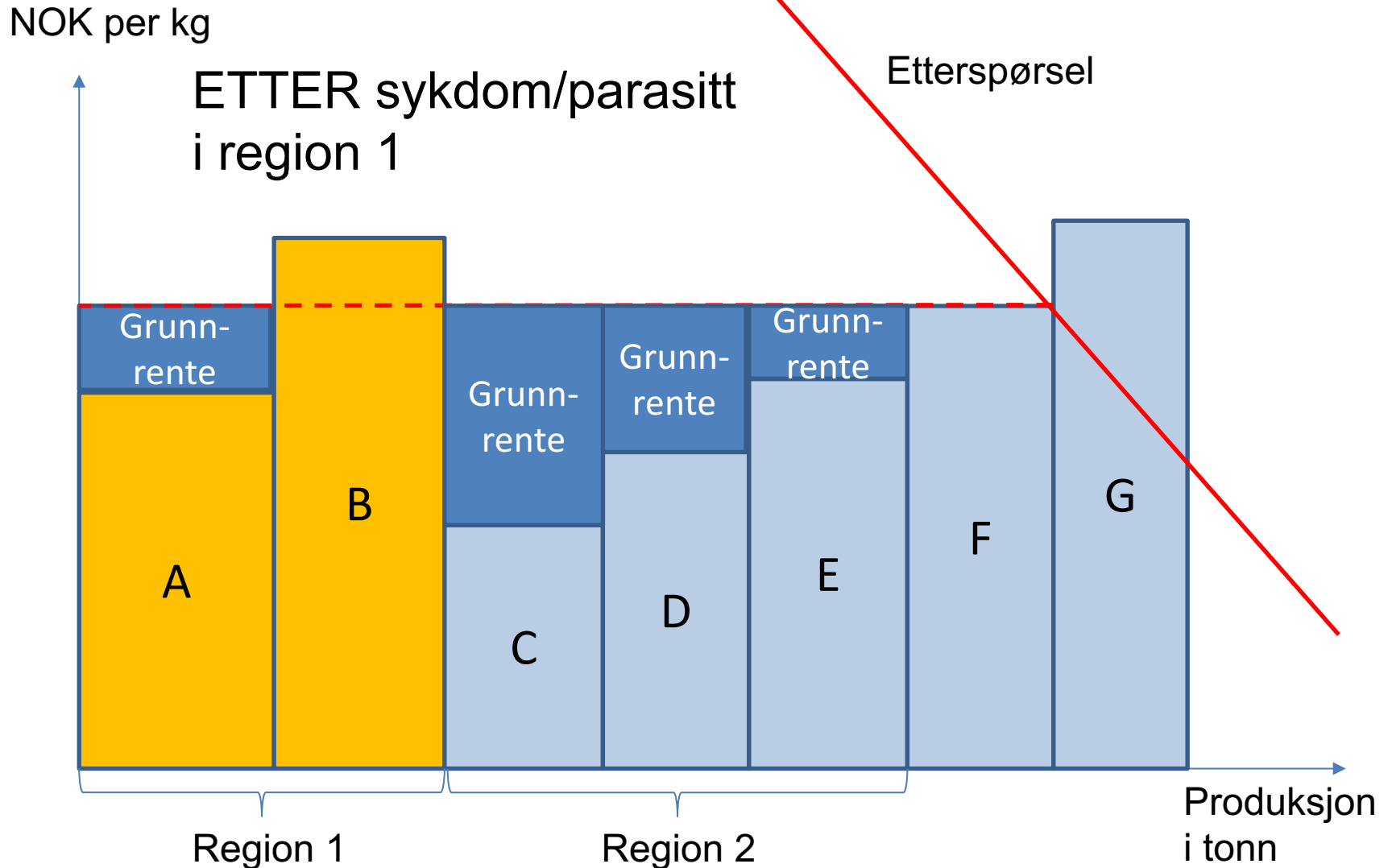
Eksterne
effekter fra/til
lakseoppdrett
- positive og
negative

Skift i underliggende sykdommer, parasitter endrer grunnrenten

Skift i underliggende sykdommer, parasitter endrer grunnrenten

Hvem får grunnrenten eller ressursrenten?

- Hvis samfunnet har gitt private aktører rettigheter uten å kreve vederlag eller skatt tilfaller renten disse aktørene
- Samfunnet kan i prinsippet inndra hele eller deler av renten gjennom auksjon eller skatt, eller en kombinasjon av disse
- Det kan nok observeres at noe av renten i enkelte sektorer tilfaller arbeidskraften

Mer om økonomisk rente, særskatt og havbruk

- <https://ilaks.no/to-tax-or-not-to-tax-that-is-the-question/>

Ragnar Tveiterås

ferdighetsnakke! med Ane Bakk

RESSURRENT ER DET nye historiet for miljøens og miljørenten i sjømatnæringen, og det nye forordningen for politikken og byråene. Som det ble sagt i et ordskift, de som er for skatt på ressursrenten i kystfiskeindustri vil venken ha oppdrett eller store fiskeribedrifter i Norge. At næringslivet er et bunnnett, er med andre ord klart. Uansett hvor høyt sjømatnæringens aksjer argumenter mot en skatt, så lyder på at den kommer. Disse er det mange som fortsatt ikke helt skjener hva dette egentlig dreier seg om, både bort de som applauderer og de som roser i mot. Vi har fått professor Ragnar Tveiterås til å forklare.

— Alt før Tveiterås, og så enkelt du klarer. Hva er egentlig en ressursrente?
 — Ressursrente er en økonomisk avkastning til over den vanlige avkastningen i en bedrift, og skyldes en egenskap fra naturen. Dette kan ikke være en knapp ressurs, der naturen står for mye av produksjonsprosessen. Når du har et lite område som oppgir fordelt naturressursen i utgangspunktet er gratis. I alle næringer som baserer seg på utnyttelse av naturressurser vil det derfor være en ressursrente.

— Hva vet man om hvor stor ressursrenten er i fiskerier og fiskeoppdrett?
 — I fiskerier er det en underliggende ressursrente. Men dette er ikke en fast størrelse. Den svinger av markedsprisen på fisken, bestandsstørrelsen og bestandens tilgjengelighet. I Norge har ressursrenten i fiskerier vært delvis «kumulert» av en effektiv fiskerite og myndighetenes regelgeving. I stedet for å drive så effektivt som mulig for å «fiske» maksimal ressursrente, har myndighetene valgt å opprette en fiskerite med mange ansette og stor næringsaktivitet. Begreper viser at ressursrenten i fiskerier kan være i størrelsesorden 10 millioner kroner per år dersom fiskeriet utvikles så effektivt som mulig. I oppdrett er det et mye mer komplisert spørsmål om det er en ressursrente eller ikke. Kanskje har man heller snakke om en «regulerte» fordelt produksjonen begrenses av myndighetene både i Norge og andre land. Den eventuelle gevinst fra naturen er i dette tilfellet oppskjøttet i kystsonen med gode biologiske egenskaper, lavt miljøpress, nær vann, etc.

— Hva er normalavkastningen i norsk næringsliv, og hvor stor er den i fiskerier og fiskeoppdrett?
 — Det vil avhenge av den bedrift eller næring som kalkulerer rentabiliteten. Den defineres normalt resultat før skattekostnader + rentekostnader, delt på sum gjeld og egenkapital. Jeg ser ikke et eller bedriftskostnader målet må være grunnlaget for beregninger av ressursrenten, men et det gir en indikasjon, i industrien, som ikke har ressursrente, varierer totalkapitalrentabiliteten mellom 3,8 og 6,1 prosent i perioden 2008-2016, med et snitt på 6 prosent. I maritim-kjøpet var den mellom 5,1 og 33,9 prosent i samme perioden, og med et snitt på 17,3 prosent. I fiskerier var den totalkapitalrentabiliteten mellom 6,2 og 9,5 prosent i denne perioden, med et snitt på 6,8 prosent. Men spesielt i fiskerier er totalkapitalrentabiliteten et lite tilfoldsstørrelse mål på den samfunnsøkonomiske avkastningen.

— Hvor stor bør «superprofittens» være før man kan bygge ut og snøke om å skatlegge den ekstra?
 — Det spørsmålet bør du stille til politikkerne.

— Kan du, igjen så enkelt som mulig, prøve å forklare hvordan man beregner ressursrentens størrelse?
 — Jeg vet ikke om det kan forklares så veldig enkelt. Den samfunnsøkonomiske den næringen er i alle fall som følger: Ressursrenten i en næring er lik selvgivningen til det næringslivet produserer minus skatter og subsidier. Så trekker vi fra kostnader og lønninger, og deretter lønnskostnadene målt ved gjennomsettningen i samfunnet og kapitalkostnadene målt ved normal renteriv. Til slutt trekker vi fra avskrivningene. Legg merke til at mitt i dette regnestykket tar utgangspunkt i «gjennomsnittlig» lønn og renteriv i samfunnet, ikke det bedrift eller næringslivet faktisk har betalt. Så kan man selvfølgelig diskutere om renterivene har settos noe høyere enn normal på grunn av risiko. I fiskerier vil man skilte høyere lønn, og da reduseres jo størrelsen på ressursrenten og oppdrettere har kuttet av avskrivning til staten. (Fiskerijournalen)

— Nå, den har ingen grunn for naturen i produksjonsprosessen sine.
 — Hvordan har ressursrenten i sjømatnæringen blitt brukt til nå?

Fiskeoppdrett kan være dyrt å drive og er en virksomhet som er vanskelig og spesialisert og ferdig. De som driver har høyere enn normal på grunn av risiko. I fiskerier vil man skilte høyere lønn, og da reduseres jo størrelsen på ressursrenten og oppdrettere har kuttet av avskrivning til staten. (Fiskerijournalen)

Skatt og miljøkrav kan kvele havbruket

Miljøkrav og særskatt er ikke nytt for havbruksnæringen. Mer av det samme kan kvele verdiskaping og sysselsetting.

Innlegg Bård Misund og Ragnar Tveiterås

Kritiske kommentarer om havbruksnæringens bidrag til fellesskapet har vært hørt i to år. I vinter, først fra professor Anders Skonhoft ved NTNU (9. desember) og så fra stipendiat Geir Bjørkas ved UO (7. februar). Begge tar opp relevante temaer som skatt og miljø, men de følger seg samtidig med en argumentasjon som kan kvele en fremtidig næringsliv.

Vi er globalt overrepresentert i publisering av ny forskning og har ledende forskningsmiljøer. Næringen har høyeste leder av gjennom å innovere i fiskerite, fiskebeholdning, utstyrsproduksjon og automatisering. Biologisk og miljømessige utfordringer i havbruk er et av de beste kortene våre. Men vi må være avklare på at havbruket er vanskelig. Det er store biologiske og miljømessige utfordringer som vil kreve større investeringer i ny kunnskap og innovasjon. Norge har høyeste leder av gjennom å innovere i fiskerite, fiskebeholdning, utstyrsproduksjon og automatisering. Biologisk og miljømessige utfordringer i havbruk er et av de beste kortene våre. Men vi må være avklare på at havbruket er vanskelig. Det er store biologiske og miljømessige utfordringer som vil kreve større investeringer i ny kunnskap og innovasjon.

Norge har høyeste leder av gjennom å innovere i fiskerite, fiskebeholdning, utstyrsproduksjon og automatisering. Biologisk og miljømessige utfordringer i havbruk er et av de beste kortene våre. Men vi må være avklare på at havbruket er vanskelig. Det er store biologiske og miljømessige utfordringer som vil kreve større investeringer i ny kunnskap og innovasjon.

Laksenæringen begynte på 1970-tallet med gratis tilgang til oppdrettelokaliteter. Men det er historie. Med dagens særskatt til havbruksnæring må oppdrettere betale 300-800 millioner kroner per produksjonsvolum.

Havbruksnæringen har høyeste leder av gjennom å innovere i fiskerite, fiskebeholdning, utstyrsproduksjon og automatisering. Biologisk og miljømessige utfordringer i havbruk er et av de beste kortene våre. Men vi må være avklare på at havbruket er vanskelig. Det er store biologiske og miljømessige utfordringer som vil kreve større investeringer i ny kunnskap og innovasjon.

tilsvarende en oppdrettelokalitet. Beløpet går i sin helhet tilbake til samfunnet. Inntekt 10 prosent til kystkommunene. I tillegg betaler nærings- og dens ansvar mange millioner i skatt på overblanding, arbeidsavgift, skatt på lønn, etc.

På toppen av dette kommer miljøkrav i skatteinnsatser fra leverandører og miljøregulering. Noen nye demer er fra fiskerite. Noen nye også at havbruket ikke skal ha et miljømessig fotetrykk.

Vi økonomi og miljøet er basert på avsetninger mellom verdiskaping og miljømessige fotetrykk, og den ansvaret av en god balanse mellom skattlegging og lønn til kapital og arbeidskraft.

De fremtidsmessigene som laksoppdrettere har hatt de siste årene, er ikke permanente. Økonomiske gravisjonskravet i markedspris vil gi betydelig lavere marginer på sikt. Samtidig må næringslivet investere flere titall millioner kroner for at produksjonen skal vokse på en miljømessig bærekraftig måte, til fordel for den norske økonomien trenger og som våre politiske myndigheter har vist seg om.

A fiske den gode balansen når det gjelder miljøkrav og fordeling av inntekter mellom næring og samfunn er en krevende øvelse, og balansen endrer seg over tid. Laksenæringen er blitt påført stadig strengere miljøkrav og må betale stadig mer særskatt for å drive produksjonen.

Det er bare å stramme disse to kriteriene ytterligere hvis man ønsker å kvele verdiskaping og sysselsetting langs kysten.

Bård Misund, forretningsmann, Helseinstituttet ved UO, og **Ragnar Tveiterås**, professor, Helseinstituttet ved UO

Ressursrente og grunnrente

- Det er en underliggende ressursrente i fiskeriene
- Noe – men bare noe - av den observeres på bunnlinjen i fiskerisektorens regnskap
- Vi observerer en økonomisk rente i lakseoppdrett som fluktuerer over tid
- Usikkert hvor mye som er grunnrente, og hvor mye som skyldes myndighetenes reguleringer i landene som produserer laks (altså kvasirente)
- Grunnrenten på en lokalitet er ikke stabil - kan endre seg dramatisk med langvarig sykdoms-/ parasittproblem i en region